

OPDAL I TRØGSTAD

KARTLEGGING AV BIOMANGFOLD I FORBINDELSE MED NYDYR KING

Notat 2012:3

Utførende institusjon: Wergeland Krog Naturkart	Kontaktperson: Ola Wergeland Krog	
Oppdragsgiver: Ole Andreas Maurtvedt	Kontaktperson: Ole Andreas Maurtvedt	Dato: 25. april 2012
Referanse: Wergeland Krog, O.M. 2012. Opdal i Trøgstad. Kartlegging av biomangfold i forbindelse med nydyrking. <i>Wergeland Krog Naturkart Notat 2012-3: 9s.</i>		
Referat: Wergeland Krog Naturkart har på oppdrag for Ole Andreas Maurtvedt gjennomført en undersøkelse av naturforholdene i de arealene som er planlagt nydyrket på gården Opdal i Trøgstad kommune, Østfold. Det ble gjort feltundersøkelser på et område på ca 78 daa som hadde vært bevokst med tett granskog. Feltundersøkelsene ble utført den 13. april 2012. Ved befaringen var skogen hogd og stubbene brutt opp på den flate delen, anslagsvis ca. 90% av arealet. Feltsjiktet i en liten ravinerest var fortsatt intakt men skogen var hogd. Dette gjorde det svært vanskelig å påvise eventuelle sjeldne eller rødlistede arter. Det ble påvist en liten rest av en ravinedal, men denne vil dersom den skal bevares bli liggende isolert i åkerlandskapet og anses å ha relativt liten verdi. Det anbefales som avbøtende tiltak å etablere en åkerrein langs den nordre delen av nydyrkingsfeltet. I et landskapsøkologisk perspektiv vil dette bidra til å binde sammen grønne strukturer i landskapet samt øke antallet stabile mikromiljøer og spredningskorridorer. Dette er spesielt viktig i monotone åkerlandskap som her på Opdal.		
4 emneord: Trøgstad Opdal Nydyrking Biomangfold		

INNHOOLD

1	INNLEDNING	5
2	METODIKK	5
3	PLANOMRÅDE OG PLANBESKRIVELSE.....	6
4	NATURGRUNNLAG OG REGISTRERINGER	6
4.1	Naturgrunnlag.....	6
4.2	Feltregistreringer	7
4.3	Andre registreringer.....	8
4.4	Landskapsøkologisk vurdering.....	8
5	VURDERING AV TILTAKET	9
5.1	Tiltakets betydning for naturmiljøet	9
5.2	Avbøtende tiltak.....	9
6	REFERANSER.....	9

1 INNLEDNING

Wergeland Krog Naturkart har på oppdrag for Ole Andreas Maurtvedt utført en kartlegging av naturtyper og biomangfold på et område på Opdal gård i Trøgstad kommune i Østfold (se fig.1). Kartleggingen er en del av forundersøkelsene for en planlagt nydyrking av et skogområde på ca 78 daa.

Bevaring av naturmiljø og biologisk mangfold er både lokalt og globalt en stor utfordring. Mange arter viser en urovekkende bestandsnedgang og menneskelig påvirkning har i økende grad vært med på å bestemme denne negative utviklingen. De viktigste årsakene til tap av biologisk mangfold er at leveområdene forandres som en følge av endret arealbruk samt at leveområdene stykkes opp (fragmentering). Regjeringens miljøvernpolitikk forplikter Norge og sektormyndighetene å forvalte biologisk mangfold slik at arter som naturlig finnes i Norge skal sikres i levedyktige bestander. Ved å kartlegge og forvalte arealene ut fra kunnskap om artenes forekomst og krav til leveområder, kan en sikre biomangfoldet. Utover det moralske ansvaret for å sikre livsgrunnlaget til kommende generasjoner, har vi en rekke nasjonale lover og internasjonale avtaler som pålegger og forplikter Norge til å ta vare på det biologiske mangfoldet.

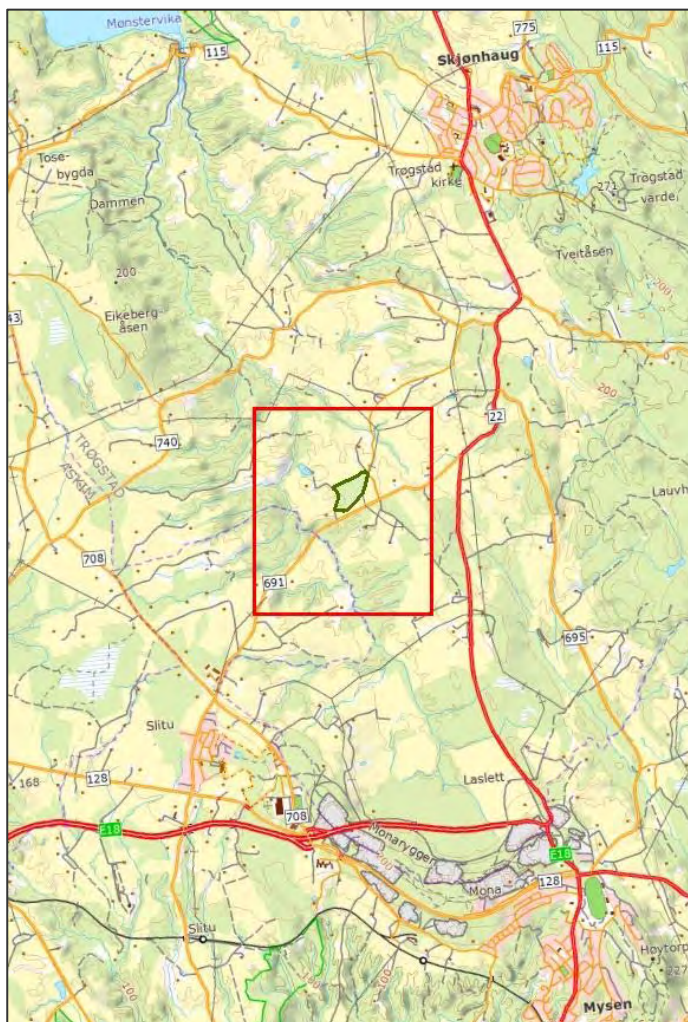

Fig. 1. Oversikt over planområdets beliggenhet på grensen mellom kommunene Eidsberg og Trøgstad i Østfold. Det omsøkte arealet er vist med grønn strek.

2 METODIKK

Metodikken for kartleggingen bygger hovedsakelig på følgende håndbøker fra Direktoratet for naturforvaltning:

- Viltkartlegging: DN-håndbok 11-1996, revidert internettsversjon 2000 (Direktoratet for naturforvaltning 1996)
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok* 13, 2. utgave 2006, revidert 2007: 1-258 + vedlegg.

Andre viktige kilder som kartleggingen bygger på er "Norsk Rødliste 2010" (Kålås m.fl. (red.) 2010) og rapporten "Truete vegetasjonstyper i Norge" (Fremstad & Moen (red.) 2001).

Innsamlingen av opplysninger om biologisk mangfold har foregått ved:

- Feltarbeid

- Litteraturgjennomgang
- Søk i offentlige databaser (Naturbase, Artskart mfl.)
- Studier av kart (N5/N50) og flyfoto
- Kontakt med fagfolk og enkeltpersoner med naturfaglig kunnskap om området

3 PLANOMRÅDE OG PLANBESKRIVELSE

Det kartlagte området ligger på gården Opdal helt sør i Trøgstad kommune, gnr/bnr 21/1.

Søknaden, som gjelder markslagsskifte fra skog til dyrket mark, er behandlet av landbrukskontoret i Trøgstad samt av Fylkesmannen. Det ble meldt tilbake et ønske om en kartlegging av biologisk mangfold på det aktuelle arealet. Det aktuelle arealet er vist med rød skravor i figur 2 nedenfor.

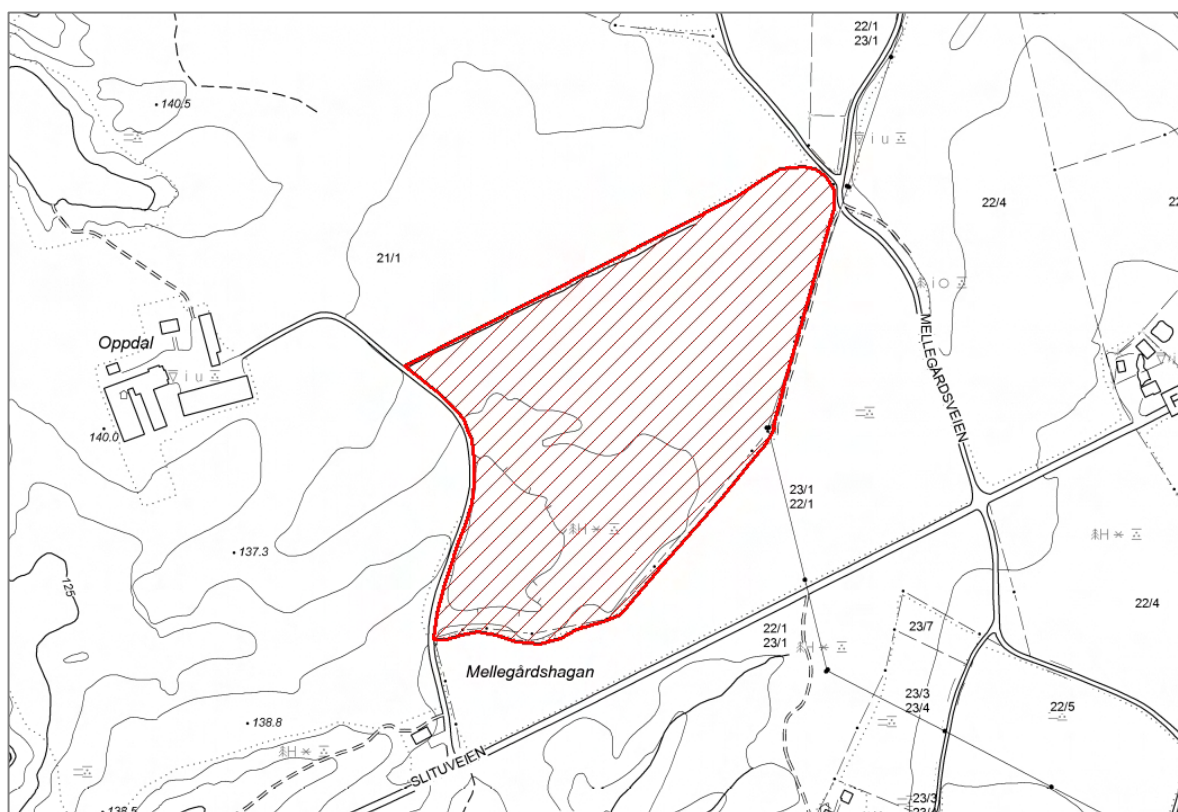

Fig. 2. Planområdet, som planlegges nydyrket på gården Opdal i Trøgstad, vises med rød skravor.

4 NATURGRUNNLAG OG REGISTRERINGER

4.1 Naturgrunnlag

De aktuelle arealene ligger i det Østnorske grunnfjellsområdet og bergartene her består i hovedsak av glimmerskifer/glimmergneis.

Berggrunnen er overlagret med tykke lag med marine sedimenter fra siste istid og lokalt består disse sedimentene vesentlig av leire/silt.

Med unntak for en rest av en liten ravinedal, er området helt flatt og er kvartærgeologisk en tidligere havbunn som ble avsatt under tilbakesmeltingen av den store isbreen som dekket Skandinavia for ca. 10 000 år siden. Den lille ravinen er den øverste delen av en større ravinedal som nå for en stor del er bakkeplanert til åkerland. Før bakkeplaneringen munnet denne ravinen ut i Stuputbekken, som lenger nede skifter navn til Smalelva, som igjen renner ut i Mønstervika i Øyeren. Ravinesystemet langs Smalelva er et av de største ravinesystemene i fylket.

Det flate partiet har et tett lag av blå silt, noe som medfører dårlig drenering og som vil bli en utfordring ved oppdyrkingen. Det er sannsynlig at mye av de dyrkede arealene i omegnen tidligere har vært myr eller skog med høy grunnvannsstand.

Den lille ravineresten har trolig vært beite for lang tid tilbake men er i følge grunneier ikke plantet til. Basert på aldersfordelingen av skogen her, samt at det fortsatt finnes noe vegetasjon, er det rimelig å anta at ravinen har grodd igjen etter hvert som beitet har opphørt.

Den gjenværende ravinen ligger helt sør i det planlagte nydyrkingsområdet og er totalt på ca. 8-10 daa. Som den øverste delen av en tidligere ravine er den også grunn og er på sitt dypeste bare noen få meter. Så langt opp i ravinen har det ennå ikke dannet seg noen bekk, men det er et fuktig sig langs bunnen. Den lille ravineresten er vist på figur 3 med blå strek.

Fig. 3. Det planlagte nydyrkingsfeltet omfatter en liten rest av en ravinedal. Denne er skissert med blå strek. Hele det planlagte dyrkingsfeltet er vist med rød skraver.

4.2 Feltregistreringer

Da feltarbeidet ble foretatt var hele arealet totalavvirket og tømmeret var kjørt ut. Videre var alle stubbene oppe på flata brutt opp. Dette medførte at undersøkelser av biologisk mangfold på det flate partiet ikke lenger hadde noen mening (se fig. 4). Det ble imidlertid foretatt en befaring av den lille ravineresten. Ravinedalen hadde også vært bevokst med hogstmoden

Fig. 4. Skogen var hogd og stubbene brutt opp på det flate partiet. Befaring ble derfor kun gjort i den lille resten av en ravinedal. Foto: Ola Wergeland Krog

grandominert skog. Den var også snauhagd, men stubbene var ikke brutt opp og den opprinnelige vegetasjonen i feltsjiktet var stort sett intakt. Feltsjiktet var dominert av vanlige grasarter som smyle og sølvbunke samt hårsveve, gjøksyre mfl. Det våte siget i bunnen av ravinen var dominert av torvmoser *Sphagnum sp.* (se figur 5). Det ble ikke registrert noe fast fjell eller annet jordsmonn enn leire/silt.

Feltundersøkelsen resulterte ikke i noen registrering av prioriterte naturtyper, rødlistearter eller hensynskrevende arter innenfor det planlagte nydyrkingsarealet. Det omsøkte arealets tilstand ved befaringen må her tas med i betraktningen.

Den lille resten av intakt ravinedal er derfor det eneste som kan tilskrives noen verdi som naturforekomst (se fig. 5).

Fig. 5. Den øverste delen av en ravinedal er fortsatt intakt, men den er liten og resten av den opprinnelige ravinen er bakkeplanert og omgjort til åker.

4.3 Andre registreringer

Det foreligger ingen funn som kan lokaliseres til planområdet i Naturbasen (DN 2012) eller i Artskart fra Artsdatabanken (<http://artskart.artsdatabanken.no/FaneArtSok.aspx>). Det er heller ikke kjent at det foreligger noen rapporter eller publikasjoner som inneholder spesielle funn fra området.

4.4 Landskapsøkologisk vurdering

Fragmentering og oppstyking av landskapet og artenes leveområder regnes som kanskje den største trusselen mot artsmangfoldet på jorden i dag. I et relativt intensivt drevet kulturlandskap, som vi finner her, vil leveområdene for mange arter ofte bli liggende som isolerte øyer i et "hav" av dyrket mark. Å unngå videre fragmentering er derfor en stor utfordring i arbeidet med å ivareta artsmangfoldet. Som det framgår av bildet på rapportens framside, vil ikke en nydyrking av dette skogområdet føre til fragmentering av noen korridor i

landskapet i en større skala, men en oppdyrking av 78 daa skog vil nødvendigvis føre til at landskapet lokalt sett blir et leveområde for dyr og planter fattigere. Isolert sett er det imidlertid ikke sannsynlig at dette vil føre til noen negativ effekt på sårbart dyre- og planteliv, da det ikke er kjent spesielle naturtyper eller artsfunn herifra.

5 VURDERING AV TILTAKET

5.1 Tiltakets betydning for naturmiljøet

Da det ikke er påvist verken sjeldne eller rødlistede arter eller forekomst av prioriterte naturtyper i det aktuelle området, er det ikke sannsynlig at prosjektet vil ha noen direkte negativ effekt for sjeldent eller sårbart biomangfold. Tiltaket vil føre til at en rest av en ravinedal vil bli ødelagt. Generelt sett har Norge et internasjonalt forvaltningsansvar for denne globalt sjeldne naturtypen. Det er bare i Norge og enkelte steder i Nord-Amerika som denne naturtypen finnes, og i Østfold er det kommunene Eidsberg, Askim og Trøgstad som har et spesielt ansvar for naturtypen. Dette er imidlertid en liten rest på under 10 daa som vil bli liggende isolert ute på et større landskapskompleks og verdien av dette i landskapssammenheng er relativt liten.

5.2 Avbøtende tiltak

Åkerlandskapet omkring Opdal er åpent og det er svært lite kantsoner og åkerreiner hvor planter og dyr kan ha kontinuitet i leveområder. Kantsoner og åkerreiner og lignende har stor betydning for biomangfoldet i landskapet og det kan nevnes at det f.eks. i England er tilskuddsordninger for å etablere åkerreiner der det er langt mellom disse.

Det anbefales derfor at det etableres en åkerrein langs den nordre kanten av dyrkingsfeltet. Dette vil binde sammen veikantene mellom gårdsveien til Opdal og gårdsveien til Smedby og Gutu og på den måten bidra til å binde sammen grønne strukturer i landskapet og øke antallet stabile mikromiljøer og spredningskorridorer.

6 REFERANSER

- Direktoratet for naturforvaltning, 1996. Viltkartlegging. *DN-håndbok 11* (revidert internettversjon i 2000). 1-60 + 4 vedlegg.
- Direktoratet for naturforvaltning 2006. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok 13*, 2. utgave 2006: 1-258 + vedlegg.
- Direktoratet for naturforvaltning 2012. Naturbasen. Direktoratet for naturforvaltning. Database for arter og naturtyper. <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn>.
- Fremstad, E. & Moen, A. (red.) 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. – *NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. bot. Ser. 2001-4*: 1-231.
- Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.